Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

20. května 2021 *

„Řízení o předběžné otázce – Pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel – Směrnice 2009/103/ES – Článek 3 – Povinnost krytí věcné škody – Rozsah – Právní úprava členského státu, která omezuje povinnost krýt náklady na odtažení havarovaného motorového vozidla na náklady vynaložené na území tohoto členského státu a náklady na parkování na náklady, které jsou nezbytné při vyšetřování trestného činu nebo z jiného důvodu“

Ve věci C-707/19,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (obvodní soud v Lodži – Lodž-střed, Polsko) ze dne 2. září 2019, došlým Soudnímu dvoru dne 23. září 2019, v řízení

K. S.

proti

A. B.,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení E. Regan, předseda senátu, M. Ilešič, E. Juhász, C. Lycourgos a I. Jarukaitis (zpravodaj), soudci,

generální advokát: A. Rantos,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za A. B. M. Samocikem, radcem prawnym,

– za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,

– za lotyšskou vládu původně V. Soņeca a K. Pommere, poté K. Pmmere, jako zmocněnkyněmi,

– za rakouskou vládu J. Schmoll a M. Winkler-Unger, jako zmocněnkyněmi,

– za Evropskou komisi H. Tserepa-Lacombe a B. Sasinowskou, jako zmocněnkyněmi,

* Jednací jazyk: polština.

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/103/ES ze dne 16. září 2009 o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění (Úř. věst. 2009, L 263, s. 11).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi K. S. a společností A. B. ve věci žádosti o náhradu nákladů na parkování v Lotyšsku a odtah vozidla a návěsu poškozených v důsledku dopravní nehody, k níž došlo v Lotyšsku, do Polska.

Právní rámec

Unijní právo

3 Body 2 a 20 odůvodnění směrnice 2009/103 uvádějí:

„(2) Pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel (pojištění motorových vozidel) je zvlášť důležité pro evropské občany, ať již jsou pojištěnými osobami nebo poškozenými dopravní nehodou. Rovněž vyvolává velký zájem pojistitelů, jelikož představuje důležitý podíl na jejich činnostech v oblasti pojištění jiného než životního v rámci [Evropské unie]. Pojištění motorových vozidel má rovněž vliv na volný pohyb osob a vozidel. Hlavním cílem činnosti [Unie] v oboru finančních služeb by tudíž mělo být posílení a konsolidace vnitřního trhu pojištění motorových vozidel.

[…]

(20) Poškozeným z nehod motorových vozidel by mělo být zaručeno srovnatelné zacházení nezávisle na tom, na kterém místě [Unie] k nehodám dojde.“

4 Článek 1 této směrnice, nadepsaný „Definice“, zní takto:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

1) ‚vozidlem‘ jakékoli motorové vozidlo určené k pohybu po souši, s mechanickým pohonem, nepohybující se však po kolejích, a jakékoli přípojné vozidlo, ať již připojené či nepřipojené;

2) ‚poškozeným‘ jakákoli osoba, která má právo na náhradu jakékoli věcné škody nebo škody na zdraví způsobené vozidly;

[…]“

5 Článek 3 této směrnice, nadepsaný „Povinné pojištění vozidel“, stanoví:

„Každý členský stát přijme s přihlédnutím k článku 5 veškerá vhodná opatření, aby zajistil, že občanskoprávní odpovědnost z provozu vozidel, která mají obvyklé stanoviště na jeho území, je kryta pojištěním.

Rozsah pojistné odpovědnosti a podmínky pojistného krytí se určí na základě opatření uvedených v prvním pododstavci.

Každý členský stát je povinen přijmout veškerá vhodná opatření, aby pojistná smlouva kryla také:

a) podle právních předpisů platných v ostatních členských státech jakoukoli věcnou škodu nebo škodu na zdraví způsobenou na území těchto států;

[…]

Pojištění uvedené v prvním pododstavci musí povinně zahrnovat jak věcné škody, tak škody na zdraví.“

Lotyšská právní úprava

6 Článek 28 Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums (zákon o povinném pojištění občanskoprávní odpovědnosti vlastníků vozidel v silničním provozu), ze dne 7. dubna 2004 (*Latvijas Vēstnesis*, 2004, č. 65), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále „lotyšský zákon o povinném pojištění motorových vozidel“), stanoví:

„Náklady na převoz vozidla nebo jeho zbylých částí jsou náklady na převoz vozidla nebo jeho zbylých částí z místa dopravní nehody do místa bydliště vlastníka nebo oprávněného uživatele, který řídil vozidlo v okamžiku dopravní nehody, nebo na místo provedení opravy na území Lotyšské republiky. Pokud je v souvislosti s úkony trestního řízení nebo z jiného důvodu nezbytné, aby byly vozidlo nebo jeho zbylé části umístěny na parkovišti, zahrnují se do škody také náklady na převoz vozidla nebo jeho zbylých částí na toto parkoviště, jakož i poplatky za parkovací služby.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

7 Dne 30. října 2014 se ve městě K. (Lotyšsko) stala dopravní nehoda, při které bylo poškozeno vozidlo a návěs patřící K. S., které byly registrovány v Polsku. V důsledku poškození byly vozidlo a návěs přemístěny na parkoviště, kde byly zaparkovány a následně odtaženy do Polska.

8 Náklady na parkování v Lotyšsku činily 6 020 polských zlotých (PLN) (přibližně 1 292 eur) a náklady na odtah do Polska 32 860 PLN (přibližně 7 054 eur).

9 V návaznosti na žádost o náhradu škody podanou panem K. S. mu A. B., pojišťovna, u které byla pojištěna občanskoprávní odpovědnost viníka nehody, vyplatila náhradu škody ve výši 4 492,44 PLN (přibližně 964 eur) z titulu nákladů na odtah v Lotyšsku. Společnost A. B. naproti tomu odmítla vyplatit jakoukoliv náhradu škody z titulu nákladů na parkování v Lotyšsku a odtah mimo lotyšské území.

10 Dne 23. ledna 2017 podal K. S. k Sądu Rejonowemu dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (obvodní soud v Lodži – Lodž-střed, Polsko), předkládajícímu soudu, žalobu, kterou se domáhal, aby byla společnosti A. B. uložena povinnost uhradit mu spolu s úroky z prodlení celkovou částku ve výši 28 527,56 PLN (přibližně 6 124 eur) z titulu nákladů na odtah mimo lotyšské území a částku ve výši 6 020 PLN (přibližně 1 292 eur) z titulu nákladů na parkování v Lotyšsku.

11 Společnost A. B. na svou obranu tvrdila, že v souladu s použitelným lotyšským právem je povinna nahradit pouze náklady na odtah vynaložené na lotyšském území a náklady na parkování související s trestním řízením nebo jiným řízením.

12 Předkládající soud úvodem konstatuje, že podle Úmluvy o právu použitelném pro dopravní nehody, uzavřené v Haagu dne 4. května 1971, je právem rozhodným pro spor, který mu byl předložen, právo státu, na jehož území došlo k nehodě, tedy lotyšské právo.

13 Vzhledem k tomu, že článek 28 lotyšského zákona o povinném pojištění motorových vozidel nestanoví povinnost krýt náklady na odtah poškozeného vozidla, pokud se odtah uskuteční mimo lotyšské území, ani náklady na parkování odstaveného vozidla, ledaže by tyto náklady byly odůvodněny trestním vyšetřováním nebo jiným důvodem, táže se předkládající soud na rozsah článku 3 směrnice 2009/103, který členským státům ukládá obecnou povinnost zajistit, že občanskoprávní odpovědnost z provozu vozidel je kryta pojištěním.

14 Předkládající soud uvádí, že tento článek 3 neupřesňuje rozsah krytí povinného pojištění, které musí každý členský stát stanovit, pokud jde o občanskoprávní odpovědnost z provozu motorových vozidel, přičemž druhý pododstavec tohoto ustanovení pouze upřesňuje, že kryté škody a podmínky tohoto pojistného krytí se určí v rámci „opatření uvedených v prvním pododstavci“, který stanoví povinnost každého členského státu přijmout „veškerá vhodná opatření“.

15 Předkládající soud si tedy klade otázku, zda slovní spojení „veškerá vhodná opatření“ musí být vykládáno v tom smyslu, že každý členský stát musí stanovit krytí všech škod povinným pojištěním.

16 V tomto ohledu předkládající soud zdůrazňuje, že význam tohoto slovního spojení se mu jeví méně omezující ve znění v polském jazyce než ve znění v anglickém a francouzském jazyce. V každém případě se polská judikatura a právní teorie v oblasti pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel vyslovují ve prospěch zásady úplné náhrady škody.

17 Předkládající soud uvádí, že v souladu s čl. 3 čtvrtým pododstavcem směrnice 2009/103 kryje pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel jak věcné škody, tak škody na zdraví. Podle předkládajícího soudu přitom není pochyb o tom, že takové náklady na odtah a parkování, jako jsou náklady dotčené ve věci v původním řízení, představují majetkovou újmu vzniklou v důsledku nehody. Podmínka týkající se příčinné souvislosti je tedy z pohledu předkládajícího soudu nepochybně splněna a výsledek sporu, který mu byl předložen, závisí pouze na výkladu lotyšského zákona o povinném pojištění motorových vozidel.

18 Doslovný výklad článku 28 tohoto lotyšského zákona přitom podle předkládajícího soudu může být neslučitelný s cílem článku 3 směrnice 2009/103, neboť může vést k situaci, kdy pojištění občanskoprávní odpovědnosti nekryje majetkovou újmu, která vznikla v důsledku dopravní nehody.

19 Osoba usazená v jiném členském státě než v Lotyšsku, která se stala obětí dopravní nehody v posledně uvedeném členském státě, by totiž podle předkládajícího soudu mohla být zbavena svého práva na náhradu škody z titulu nákladů na odtah jejího poškozeného vozidla do státu jejího původu a nákladů, které souvisejí s nutností zaparkovat toto vozidlo na lotyšském území do doby, než dojde k jeho odtahu za účelem opravy.

20 Za těchto okolností se Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (obvodní soud v Lodži – Lodž-střed), rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být článek 3 směrnice [2009/103/ES] vykládán v tom smyslu, že v rámci ‚veškerých vhodných opatření‘ je každý členský stát musí zajistit, aby odpovědnost pojišťoven v rámci pojištění občanskoprávní odpovědnosti kryla celý rozsah náhrady škody, včetně důsledků škodné události v podobě odtahu vozidla poškozené osoby do jejího domovského státu a nákladů na nutné parkování vozidel?

2) [V případě] kladné odpovědi na výše uvedenou otázku, může být tato odpovědnost jakýmkoli způsobem omezena právními předpisy členských států?“

K předběžným otázkám

21 Podstatou obou otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda článek 3 směrnice 2009/103 musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátnímu ustanovení, podle kterého povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel povinně pokrývá škody, kterými jsou náklady na odtah poškozeného vozidla a náklady na nutné parkování tohoto vozidla, pouze v rozsahu, v němž k tomuto odtahu došlo v rámci tohoto členského státu a uvedené parkování je nezbytné v souvislosti s úkony trestního řízení nebo z jiného důvodu, a v případě kladné odpovědi, zda tento článek musí být vykládán v tom smyslu, že členský stát může jakýmkoliv způsobem omezit tuto odpovědnost.

22 V tomto ohledu je třeba připomenout, že článek 3 směrnice 2009/103 v prvním pododstavci stanoví, že každý členský stát je povinen přijmout vhodná opatření, aby zajistil, že občanskoprávní odpovědnost z provozu vozidel, která mají obvyklé stanoviště na jeho území, je kryta pojištěním. Kromě toho tento článek 3 v druhém pododstavci upřesňuje, že se rozsah pojistné odpovědnosti a podmínky pojistného krytí určí na základě opatření uvedených v tomto prvním pododstavci, a v posledním pododstavci uvádí, že pojištění upravené v uvedeném prvním pododstavci musí povinně zahrnovat jak věcné škody, tak škody na zdraví.

23 Povinnost krýt pojištěním občanskoprávní odpovědnosti škody způsobené třetím osobám provozem motorových vozidel není totéž co rozsah náhrady těchto škod na základě občanskoprávní odpovědnosti pojištěného. Zatímco prvně uvedená povinnost je totiž vymezena a zaručena unijní právní úpravou, rozsah odškodnění je upraven především vnitrostátním právem (rozsudek ze dne 23. října 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, bod 28 a citovaná judikatura).

24 Cílem unijní právní úpravy tak není harmonizace režimů občanskoprávní odpovědnosti členských států, neboť členské státy si v zásadě mohou volně stanovit režim občanskoprávní odpovědnosti použitelný na nehody způsobené provozem vozidel (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 23. října 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, bod 29 a citovaná judikatura).

25 Členské státy si proto za současného stavu unijního práva zachovávají v rámci svých režimů občanskoprávní odpovědnosti v zásadě volnost při určování zejména škod způsobených motorovými vozidly, které musí být nahrazeny, rozsahu náhrady těchto škod, jakož i osob majících nárok na uvedenou náhradu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. října 2013, Drozdovs, C-277/12, EU:C:2013:685, bod 32).

26 Členské státy však musí své pravomoci v této oblasti vykonávat v souladu s unijním právem a vnitrostátní předpisy upravující odškodnění za nehody, které vyplývají z provozu vozidel, nemohou unijní právní úpravu zbavit jejího užitečného účinku (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 23. října 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, bod 31 a citovaná judikatura).

27 Kromě toho je třeba připomenout, že cílem směrnice 2009/103 je zajistit ochranu osob poškozených v důsledku nehod způsobených motorovými vozidly, což je cíl, který byl unijním normotvůrcem trvale sledován a posilován (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. září 2018, Juliana (C-80/17, EU:C:2018:661, bod 47), a že z bodu 2 a 20 odůvodnění této směrnice rovněž vyplývá, že pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel „má rovněž vliv na volný pohyb osob a vozidel“. Soudní dvůr totiž v tomto ohledu uvedl, že cílem unijní právní úpravy v oblasti pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel, jejíž součástí je směrnice 2009/103, je zajistit jednak volný pohyb jak vozidel, která mají obvyklé stanoviště na území Unie, tak osob, které jimi cestují, a jednak zaručit, že s poškozenými osobami v důsledku nehod způsobených těmito vozidly bude zacházeno srovnatelným způsobem bez ohledu na to, na kterém místě na území Unie k nehodě došlo (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 23. října 2012, Marques Almeida, C-300/10, EU:C:2012:656, bod 26 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 20. června 2019, Línea Directa Aseguradora, C-100/18, EU:C:2019:517, bod 33 a citovaná judikatura).

28 V projednávané věci z informací poskytnutých předkládajícím soudem vyplývá, že i když článek 28 lotyšského zákona o povinném pojištění motorových vozidel stanoví povinnost pojistitele občanskoprávní odpovědnosti krýt náklady na odtah poškozeného vozidla nebo vraku od místa nehody až do místa bydliště jeho vlastníka nebo oprávněného uživatele, který řídil vozidlo v okamžiku dopravní nehody, nebo až do místa opravy tohoto vozidla, tato povinnost nicméně platí pouze v případě, že k odtahu dojde na lotyšském území. Kromě toho, i když tentýž článek ukládá pojistiteli občanskoprávní odpovědnosti povinnost nahradit náklady na parkování poškozeného vozidla, je tomu tak pouze za podmínky, že tyto náklady byly nezbytné „v souvislosti s úkony trestního řízení nebo z jiného důvodu“.

29 V tomto ohledu, pokud jde na prvním místě o náklady na odtah, je nutno konstatovat, že taková právní úprava členského státu, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, může vést k situaci, kdy osoba, jejíž vozidlo, které má obvyklé stanoviště v jiném členském státě, je poškozeno v důsledku nehody, která se stala na území prvně uvedeného členského státu a vedla ke vzniku občanskoprávní odpovědnosti z provozu vozidla, které má obvyklé stanoviště v tomto prvně uvedeném členském státě, obdrží od pojistitele tohoto pojištění občanskoprávní odpovědnosti pouze část náhrady majetkové újmy stanovené za škody způsobené vozidly, která mají obvyklé stanoviště na území tohoto prvně uvedeného členského státu.

30 Vzhledem k tomu, že taková právní úprava stanoví krytí nákladů na odtah vynaložených pouze na území dotčeného členského státu, vyplývá z toho totiž, že v případě osoby nacházející se v takové situaci, jako je situace K. S., jsou náklady na odtah přinejmenším částečně vyloučené z pojistného krytí, pokud je vozidlo odtaženo a opraveno v členském státě, ve kterém má daná osoba bydliště. Naproti tomu v případě obdobné nehody, kterou je poškozena osoba s bydlištěm v členském státě, ve kterém k nehodě došlo, získá tato osoba od pojistitele plné krytí nákladů na odtah vozidla až do místa jejího bydliště nebo opravy vozidla nacházejícího se v tomto členském státě.

31 Podle ustálené judikatury přitom vnitrostátní ustanovení, které stanoví rozlišování na základě bydliště, může působit především v neprospěch státních příslušníků jiných členských států, neboť osobami, které v příslušném členském státě nemají bydliště, jsou nejčastěji osoby, které nejsou jeho státními příslušníky (obdobně viz rozsudek ze dne 6. února 2014, Navileme a Nautizende, C-509/12, EU:C:2014:54, bod 14 a citovaná judikatura).

32 Je tak třeba konstatovat, že taková právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, zavádí diskriminaci mezi poškozenými na základě členského státu jejich bydliště.

33 I když je pravda, že čl. 3 první pododstavec směrnice 2009/103 v rozsahu, v němž toto ustanovení odkazuje na „veškerá vhodná opatření“, nestanoví, že by každý členský stát měl zajistit, aby v oblasti povinného pojištění občanskoprávní odpovědnosti pojišťovny kryly veškeré škody, nic to nemění na tom, že omezení pojistného krytí škod způsobených motorovými vozidly povinným pojištěním nemůže být odůvodněno pouze na základě členského státu bydliště poškozeného. Skutečnost, že se bydliště poškozené osoby nachází v jiném členském státě, než ve kterém k nehodě došlo, totiž sama o sobě nemůže odůvodnit rozdílné zacházení týkající se pojistného krytí škody pojistitelem s ohledem na cíle ochrany sledované touto směrnicí, jak jsou uvedeny v bodě 27 tohoto rozsudku.

34 Tímto zjištěním však není dotčeno právo každého členského státu omezit, aniž použije kritéria týkající se jeho území, náhradu nákladů na odtah, zejména v případě, že jsou technické prostředky opravy dostupné na místě, které je znatelně blíže než místo, na které je odtah požadován, a v případě, že náklady na odtah do jiného členského státu se z tohoto důvodu jeví jako nepřiměřené.

35 Na druhém místě, pokud jde o náklady na parkování, ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, nevyplývá, že by vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, v rozsahu, v němž stanoví krytí nákladů vynaložených na parkování nezbytné „v souvislosti s úkony trestního řízení nebo z jiného důvodu“, jakkoli rozlišovala mezi osobami, které mají bydliště v Lotyšsku, a osobami, které

mají bydliště v jiném členském státě. Předkládajícímu soudu nicméně přísluší ověřit, zda okolnosti věci v původním řízení spadají pod situaci, v níž musí být parkování vozidla považováno za „nezbytné“ z „jiného důvodu“, a zda v tomto ohledu skutečně neexistuje žádný rozdíl v zacházení v závislosti na místě bydliště majitele nebo držitele poškozeného vozidla.

36 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na položené otázky odpovědět tak, že článek 3 směrnice 2009/103 musí být vykládán v tom smyslu, že:

– brání ustanovení členského státu, podle kterého povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel povinně pokrývá škody, kterými jsou náklady na odtah poškozeného vozidla, pouze v rozsahu, v němž k tomuto odtahu došlo na území tohoto členského státu. Tímto závěrem není dotčeno právo uvedeného členského státu omezit, aniž použije kritéria týkající se jeho území, náhradu nákladů na odtah, a

– nebrání ustanovení členského státu, podle kterého toto pojištění povinně pokrývá škody, kterými jsou náklady na parkování poškozeného vozidla, pouze tehdy, když je toto parkování nezbytné v souvislosti s úkony trestního řízení nebo z jiného důvodu, za podmínky, že toto omezení krytí se použije bez rozdílu v zacházení v závislosti na členském státě, ve kterém má majitel nebo držitel poškozeného vozidla bydliště.

K nákladům řízení

37 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

Článek 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/103/ES ze dne 16. září 2009 o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění musí být vykládán v tom smyslu, že:

– **brání ustanovení členského státu, podle kterého povinné pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel povinně pokrývá škody, kterými jsou náklady na odtah poškozeného vozidla, pouze v rozsahu, v němž k tomuto odtahu došlo na území tohoto členského státu. Tímto závěrem není dotčeno právo uvedeného členského státu omezit, aniž použije kritéria týkající se jeho území, náhradu nákladů na odtah, a**

– **nebrání ustanovení členského státu, podle kterého toto pojištění povinně pokrývá škody, kterými jsou náklady na parkování poškozeného vozidla, pouze tehdy, když je toto parkování nezbytné v souvislosti s úkony trestního řízení nebo z jiného důvodu, za podmínky, že toto omezení krytí se použije bez rozdílu v zacházení v závislosti na členském státě, ve kterém má majitel nebo držitel poškozeného vozidla bydliště.**

Podpisy.